

EDA KÖPRÜ
YILMAYAN

edakopruiymayan@gmail.com

KLASİKLER KOLEKTİF HAFIZA YARATIR

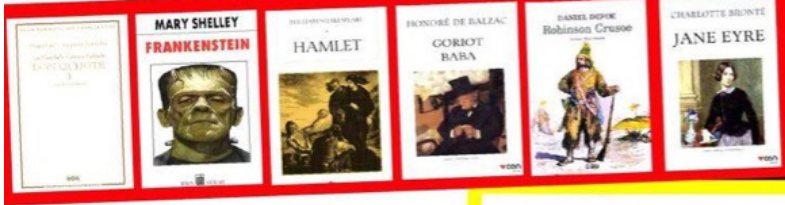
Don Quijote, Hamlet, Robinson Crusoe, Frankenstein, Goriot Baba, Jane Eyre, Dorian Gray ve Dostoyevski'nin ölümsüz karakteri Raskolnikov. Çağın aşan bu roman karakterleri bugün hâlâ tartışılmaya devam ediyor. Peki bu karakterleri ölümsüz kılan nedir? La Manchalı Asil Şövalye Don Quijote bize ne anlatır veya Robinson Crusoe neden modern insanın ilk örneğidir. Klasikleri klasik yapan nedir? Kitap sayfalarından

taşın, etkisi kuşaklar boyu süren bu karakterleri tanımamız neden önemlidir? Batı Edebiyatı üzerine çalışan, çevirmen Ferit Burak Aydar işte tüm bu soruların yanıtlarını 'Klasik Okumaları-I Kahramanlar Çağı' kitabında veriyor. Aydar, romanların içinden çıktıkları toplumu tanımamız ve anlamamız için gazeteler ve tarih eserleri kadar faydalı olduğunu belirtiyor ve tek tek incelediği roman karakterlerini kendisine sorduk.

dönemi, toplumsal normları, ekonomik ve kültürel dönüşümleri irdeliyor. Yazarın ifadesiyle romanı bir tür toplumsal dedektiflik aracı olarak kullanıyor. Yaklaşımını da yazarla anlatıcı arasında ayırmayan, metni yazardan ayrı ele almak gerektiğini savunan Marksizm borçlu olduğunu söylüyor. Klasiklerle ilgili merak edilenleri ve neden romanın ilk dönemini 'Kahramanlar Çağı' olarak adlandırdığını kendisine sorduk.

Ferit Burak Aydar kimdir?

İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı mezunu yazar, çevirmen ve editördür. William Shakespeare, Virginia Woolf, Terry Eagleton, Fredric Jameson, Charles Dickens, Edward Said, György Lukacs, David Hume, V.I. Lenin, Daniel Defoe gibi yazarların kitapları başta olmak üzere yayınlanmış seksenden fazla çevirisi vardır. İspanya İç Savaşı'nın izinde (2017), 1917: Devrimin Rapsodisi (2017), Hamlet'in Bağlanan Basireti Üzerine: Hamlet ve Sürücümce (2020), Klasik Okumaları-I Kahramanlar Çağı kitapları vardır. Kahramanlar Çağı'nın ardından Klasik Okumaları -II Tutunamayanlar serisi yayınlanacak.

Don Quijote, Raskolnikov, Robinson Crusoe neden kahraman ve ilk roman örneklerinin verildiği döneme ne 'Kahramanlar Çağı' diyorsunuz?

Yeni bir tür yaratılıyor. O dönem yazarların hem iyimserlik hem gerçekçilik sunma hedefleri var. Eski romanslarda olağanüstü hikâyeler vardır ancak bunun karşısına ayakları yere basan bir tür çıkar. Her şeyi başarabileceğine inanmış bir toplumun fertleri vardır. Bu yüzden birdenbire Don Quijote'u, Robinson Crusoe'yu görüyoruz. Crusoe dünyayı fethetmeye çıkıyor. Frankenstein yeni bir canlı yaratmaya dönüşüyor. Birdenbire karşımıza topluma kafa tutan fahişe bir karakter çıkıyor, kendi hemcinslerine örnek olabilecek hareketler yapıyor. İdeolojinize uysun uymasın bunlar birer kahramandır. Bunun zıddı olan modern çağda birdenbire karşımıza Joyce'un Cevat Çapan'ın sözleriyle "Helalya tüneyerek romana başlamış" karakterleri çıkar. Arkalarında iz bırakmayı bırakın, tutunamayanlardır. Bu nedenle yakında çıkacak ikinci cilde de **tutunamayanlar çağı** adını verdim. Neden kahramanlar çağı? Kahraman kelimesinin kendisi bile sorgulanmaya muhtaç. Para için değiştirmeye çalışıyor olabilirsiniz ama kendi küçük dünyasının ötesine gitmeye çalışsan, tam da coğrafi keşiflerin yapıldığı dönemde Robinson Crusoe yayınlanıyor.

Bu yüzden kahramanlar çağı.

"BASİT HAYATLAR YAŞAYIP MUTLU OLMUYORUZ ÇÜNKÜ YOZLAŞTIK"

Toplumsal anlamda hâlâ kahramanlar çağını yaşadığımızı söyleyebilir miyiz?

Geç kapitalistleşmiş toplumların zaman çizelgesi, Batı çizgisinden farklı olabiliyor. İletişim araçlarının gelişmesiyle bunların arasında örtüşme olmaya başladı. Türk okuru kahramanı seviyor. Özellikle siyasette kahramanları çok seviyor. Ancak edebiyatta, sanatta, tüm popüler kültür öğelerinde buna roman da dahil şimdi kaybedenler revaçta. Karakter çevresiyse kötü geçiniyorsa, bunalımdaysa bunlar daha çekici. Yeşilçam filmleri klasik romanlara denk düşer. Çoğunun olay örgüsü Shakespeare'den, klasik çağdan alınmıştır. Bugün bu filmleri izlediğimizde çocukluk çağı olarak görüyoruz çünkü biz de aynı derecede yozlaşmışız. Ne kadar yaratıcı bir eser diye bakmıyoruz. Basit hayatlar

"OKURLAR CHARLES DICKENS'A KARAKTERLERİNİ ÖLDÜRMEMESİ İÇİN MEKTUP YAZIP YALVARIR"

Kitabınızda yaşadığımız çağı bir toplumsal ve manevi çöküş çağı olarak da tanımlıyorsunuz. Edebiyat anlamında da bir çöküşten söz edilebilir mi?

Bunun birkaç başlığı var: Birincisi asla yazarların ahlaksız olduğunu, maneviyatını kaybettiğini veya bize ahlaki olmayı öğrettiklerini söylemiyorum. Yazarlara misyon biçmiyorum, biçmek gerektiğini de düşünüyorum. İkincisi yazarlardan bağımsız olarak eserlerin içeriğindeki durumlara bakmak gerekir. Edebiyat eserlerinin

bize yaklaşık otuz yıldır bir şey öğretmemesi söylendi. Bir edebiyat eserine siyasi bir metne, dini risaleye bakılır gibi bakılmaz denildi. Egemen ideoloji bunu savunuyor. Halbuki edebiyat tarihinde bunun tersi geçerlidir. Edebiyat eserleri bir misyona sahip olmuştur. Daniel Defoe para için yazmıştır. Para için tüccarlık yapmamış mesela. İnsanların anlatmak istedikleri bir mesele var bunu anlatmaya, topluma bunu aşılamaya çalışmışlar. Düzler bugün yaşamızda nasıl rol oynuyorsa o dönem edebiyat da aynı işlevi görmüş. O kadar popüler hale gelmiş ki roman karakterlerinden dönüşüm beklemiş insanlar. Dickens'ın karakterlerini öldürmemesi için mektuplar yazılır, yalvarır

insanlar. İnsanların hayatı için o kadar önemlidir. Manevi çöküş derken kastettiğim şeylerden biri bu. Bütün dünya yok oluşa doğru ilerlerken edebiyatın buna buluşmaması gerektiği söyleniyor. Bunlar edebiyat dünyasıyla alakası olmayan önermeler. Birine bugün didaktik dediğinizde kötü bir şey olarak adlandırılıyor. Halbuki didaktik olmanın, öğretici olmanın nesi kötü ki? Roman yazarken didaktik yazmanın çok bir sorunu yoktur, büyük yazarlar da didaktik yazarlar. Örneğin Dostoyevski, Tolstoy bazen bir parantez açar, vaaza geçer. Klasik edebiyat anlayışının kötü olduğunu ilan ettik sanki kendi çağımız süpermiş gibi. Benim bununla bir sorunun var.

Ferit Burak Aydar
KLASİK OKUMALARI
I - Kahramanlar Çağı

yaşayıp, mutluluğa erişip, masallar da burada bitmiştir diyemiyoruz. Yaşadığımız dünya yozlaşmış durumda, bizde onun içinden çıkması bireyleriz. Kuşkusuz hiçbir zaman hayat tek bir çizgiden ilerlemiyor. Kahramanlar çağında da avcı karakterler var. Tutunamayanlardan sonra üçüncü cilt

'adlandırılmayanlar çağı' olabilir. Henüz net değil ama muhtemelen bu ad olacak. Kategorize dahil edilmek istemeyenlerin olduğu çağdayız. Postmodernizmin bize öğrettiği şey hiçbir kategoriye dahil olmadığımız, ne olduğumuzun belli olmadığı bir durum. O aşama üçüncü ciltte olacak.

KİMLİKLER KUTSALLAŞTIRILDI

Postmodernizmle, postmodern edebiyatı birbirinden farklı mı?

Postmodern edebiyatla ideoloji olan postmodernizmi birbirinden ayırıyorum. Postmodern edebiyat kötü bir şey değil. İyi örnekleri de var. Bugün hepimiz Umberto Eco'yu veya

»»» Damızlık Kızın Öyküsü'nü (Margaret Atwood) okumayı seviyoruz. Bunlar da postmodern edebiyat örnekleri. Dizilerde de örneğin Netflix'te anlatı içinde anlatının söz konusu olduğu yapımların fazla olduğunu görüyoruz. Postmodernizmde bir ideoloji var. Bu ideoloji doğru dan doğruya edebiyatla birlikte tek kutuplu dünyaya dönüşen döneme denk düşüyor. Ancak ideoloji ve edebiyat yansımaları her zaman birebir aynı olmamıştır. Tıpkı roman türünün kapitalizmle ortaya çıkması gibi. Roman kapitalizmin bütün ilkelerini cisimleştirmiş gibi üst yapının bütün kurumlarıyla eş zamanlı ilerlemiş. Postmodernizmde ideoloji hatta hiçbir doğru yoktur, her şey görelidir. Einstein'ın böyle bir görüşü yok. Her görelliğin içerisinde bir mutlak, her mutlağın içinde de bir görellik vardır. Bu ideolojide; 'tutunacak dalımız yoktur, her şey gelip geçicidir aman boş ver' yaklaşımı söz konusudur. Hatta buna kimlik siyaseti dahil oldu. Mesela şu an kimlik dediğinde durmak zorunda kalıyoruz çünkü kut-sal. İnanç gibi... LGBT veya kadının kutsal. Sorun yok, kimliklerin kendi mücadelelerini vermeleri, haklarını elde etmeleri en temel düstur olmalı ama birbirlerini dışlayıcı unsurlar haline geldi. Kapitalizmin merkezinde 'kişisel' derse-niz bu kutsal olur. İkame ettiği şeyler kimlik siyaseti dediğimiz ama ne olduğunu da kimsenin bilmediği şeyler. Örneğin 'si-yahların hayatı önemlidir' de gördüm. Siyah hareketiyle ilgili siyahlar kaç kitap okumuş? Bu çevre hareketi için de geçerli. Marksistlerin, feministlerin kaç tanesi kitap okumuş? Maneviyatın kaybedilmesi sonucunda ortaklaşılacak bir değer kalmamış olur. İstedigi zaten parçala-mış olur. İstediği zaten parçala-mış olur, işyerine taşeron sokuyor örgütlenemiyorsun.

"OMURGADAN YOKSUNUZ. İLKELERİMİZ OLSA KENDİ KARARLARIMIZI KENDİMİZ VERİRİZ"

Bu durumu kimlik çağının yükselişi olarak tanımlayabiliriz. Benlik algısının sü-

rekli pompolandığını, sosyal medya ile kutsallaştırıldığını görüyoruz. Bunun edebiyatta ki iz düşümü ne olur?

Bu duruma adlandırılma-yan mı dersiniz, hiçbir çağı mı bilemiyorum. İçinde ol-duğumuz için göremiyoruz bazen biraz geriye çekilerek bakmamız gerekir. Hegel böyle söyler. Postmodern olduğu için tutunamayının devamı, kah-ramanlar çağının da önemli bir örneği var. Bireyin önemli olduğunu zannediyoruz. Hal-buki bireyin öne çıktığı 300-400 yıllık bir geçmişten söz ediyoruz. Gerçek anlamda bi-reyselliğin ön plana çıkarıldığı eserler; romanlardır. Ele aldığımız birey bütünlükten yoksun bir birey. Ne kendi durumunun farkında, bütün bunların ortas-ında tercih etmesinin mutlak hakkı olduğunu düşünüyor. Uçlara savruluyor. Ne sunulur-sa ne revaçtaysa onu seviyor. Ne verirsiniz ne servis ederseniz insanlar bunu özümseyip alır. Omurgadan yoksunuz öyle yaşıyoruz kendi ilkelimiz yok ilkellerimiz olsa kendimiz karar verirdik. Bütün dünyaya hakim olan medya karar veri-yor. Yakın çağ Avrupa tarihçisi-yim. Belki hiçbir Avrupa ül-kesinde olmadığı kadar bizde sosyal medya revaçta çünkü yaşanmamış hayatımızı orada

"KISALTILMIŞ ŞEYLER ÇEKİCİ"

İnsanlar bu hale getirilmiş durumda. Bu kadar dikkat dağıtıcı-nın olduğu yerde bu uyumu sağlamak da kolay değil. Dünyada da bir dönüşüm var. Yirmi yıl önce Twitter hatta cep telefonu yoktu. Ma-saüstü bilgisayarı kul-lanıyorlardık. Bu kadar teknolojik dönüşümün olduğu bu dönemde insanların bocalama-ları da normal. Biz de AKP dönemine denk geldiği için çifte boşlu-ğa düşmüş durumdayız. Ancak insanlık illebet olduğu yerde patinaj çekmez. Instagram, Facebook, Whatsapp'a bakmadan yarım saat geçirilmiyor. 1100 say-falık bir romanı okuya-bilir mi? Hap bilgi bu nesnel zemin üzerinde yükseliyor. Kısaltılmış şeyler çekicilik taşıyor.

yaşıyoruz, en çok ilgimi çeken o. İnsanlar bir şey yazdığında bu gerçek mi diye soruyor. Ger-çeği Twitter'dan ulaşabileceği-ni sanan bir insanlık var.

KLASİKLERİ YAYINLAMAK DAHA UCUZA GELİYOR

Klasikleri neden okumamız gerekir?

Nedeninden ziyade neden okunduğunu da söyleyeyim madem. Yayıncılık sektörü dar boğazda, telif ödemediği kitapları yayınlamak daha ucuz geliyor. Piyasa klasiklerle dolmuş durumda, insanlar da bu kadar çok görürken bundan uzak durmuyor. Klasikler neden okunmalı? İnsanların birinci okuma sebepleri; yeni hayatları görmek olmalı. Edebiyatın deneyimi paha biçilemez. Sinemanın yapamayacağı şey bu. Sinema nihayetinde çabuk bitiyor. Roman kısa sürede tüketilmediği için zihnimize demlendiği bir dönem oluyor. Kendimizle iç hesaplaşma sağlamak açısından önemli. İşlevsel yaklaşımda bir sorun görmüyoruz. Başka hayatlar görmek, kendi hayatımızda neyi ne için yaptığımızı keşfetmek için gerekli. İkincisi estetik hazdır. Ayrı koşullarda yaşayan insanın iki kelimeyi yan yana getirmesi ve okunur bundan aldığı hazdır. Bu açıdan da edebiyat eserlerine bakmamız gerekir diye düşünüyorum. Bu eserlerin bazıları edebiyat alimleri tarafından ön plana çıkarıldığı için kalmıştır. 300 yıl boyunca okunuyorsa toplumun kolektif hafızasında yer edinmiştir. Dönüştürücü bir işlevi de var.

Kahramanların

Ölümsüz olmasının nedeni nedir?

Çok farklı etkenler rol oynuyor: Bir tanesini söyleyeyim kanon denen bir şey var. Kimin ne zaman belirlendiğini bilemediğimiz, edebiyat alimlerinin vaktiyle oluşturduğu bir kanon var. Buraya dahil olursanız deyim yerindeyse devlete kapılanmak, sırtımızı yaslamak gibi kanona girdikten sonra ölümsüzlüğün ilk adımı atmış oluyorsunuz. Birçok eser değerinden bağımsız olarak böyle bir şansa sahip. Vaktiyle buraya girebildiği için sonrasında bunlar popüler kültüre kullanılı kullanıla bugüne kalmıştır.

"EN ÇOK GÜLDÜĞÜM KİTAP DON QUIJOTE"

Sizin sevdiğiniz kahraman kim?

Dorian Gray'ın Portres'i'nin benim dünyamla hiçbir alakası yok ama seviyorum değişik geliyor. Don Quijote en sevdiğim karakter alabildiğine komik, okurken güliyoruz. Aziz Nesin'in Zübük kitabına da gülümşümdür ama Don Quijote'taki kadar gülmüdim. Bu karakterlerle karşılaşmak hoşuma gidiyor. Trajik karakterleri daha çok seviyorum. Othello ya da laço'yu severim. Her zaman farklı metinlerde farklı tatlar bulmak gerekiyor. Joyce'un Sanatçının Portres'i'ni severim. Shakespeare'in ölümsüz eseri Hamlet'te geçen

'Çürümüş bir şeyler var Danimarka Krallığı'nda' sözleri 400 yıl öncesinde yazılmış olsa da günümüzü anlatıyor. Hamlet bizi bize anlatan bir karakter değil mi? Bunun için mi 400 yıldır geçerliliğini koruyor?

Hamlet'te eylemsizlik var, tıpkı bizim gibi. Eğitim seviyesi her yerde düşüyor, Trump diye biri seçilebiliyor veya en asırı saçtı ancak küfredip ilişki kurabileceğiniz insanları medeniyetin beşiğinde iktidara taşıyorlar. Üstelik yüz yıl önceki gibi zır cahl de değiller. Bilgiye ulaşıyorlar ama buna rağmen bir şey yapmıyorlar. Dünyayı bir avuç zenginlik çipik çevirdiğini biliyoruz. Dünyada açığın ortadan kaldırılması mümkün ama bununla ilgili bir şey yapmıyoruz. Bunu kabul etmiş durumdayız. Hamlet modern karakterdir. 400 yıl öncesine aittir ama 400 yıl önceki bir insan böyle bir atalet içinde olmadı. Basit düşünür, sebep sonuç ilişkisinin karmaşıklaşmadığı bir dönemdir. Hamlet her türlü kötülüğü yapmış bir karakterdir ama ona acırız, onu üstün bir yere koyuyoruz. Edebiyatın büyüü burada. Görünenin arkasındaki görülebilmek için edebiyatla ilgilenmemiz gerekir. Edebiyat basit olanı sunar ama fikir beynimizde demlendiğinde yerini bulur.

Minik kitap kurtları ne okusun?

KARANLIĞA YAKALANMAK
Vassiliki Neurokopi
Güneşli Kitaplığı

Çağdaş Yunan edebiyatının ödül-lü yazarlarından Vassiliki Neurokopi, Türkçe'deki ilk romanında sıradan bir gencin dönüşüm yol-cuğunu anlatıyor. Yazar uzun bir elektrikli kesintisinin sosyal yaşam-dan, teknoloji alışkanlıklarına dek her şeyi alt üst eden beklenmedik sonuçlarını bir gencin gözünden öyküleştiriyor.

BÖCEKLERİN SAVAŞI
M.G Leonard
Domingo Yayınları

İn-sanlık kuşatma altında. Gelecek üç ço-cuğa ve onların böceklerine bağlı. Domingo Yayınları'ndan çıkan Böcek Çocuk üç-lemesi macera severleri bekliyor.

SONSUZLUK KÜTÜPHANESİ
Mavisel Yener
Tudem Yayınları

Mavisel Yener yeni ki-ta-bında okuyucuya insan-lığın en kadim ve değerli bilgisinin kütüphanelerde saklı olduğunu hatırlatıyor. Maskanunka Adası'nda 'hayal gücü sendromu' yaygın-laşıp herkes hayal kurmaya başlayınca, kitap okumak yasaklanır ve kütüphaneler de kapatılır. Bu kararın sonucunda ada halkının dünyayı algılayışı ve öncelikle-ri zamanla değişir. İnsanların kitapları unuttuğu bir dönemde Pinokyo'nun yolu adaya düşer. Daha sonra Ezop, Jules Ver-ne'yi sahneye götürür.

Haftanın kitapları

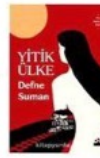
HAMLET'İN BAĞLANAN BASİRETİ ÜZERİNE
Ferit Burak Aydar
Sel Yayıncılık

Ferit Burak Aydar Sel Yayıncılık'tan çıkan kitabında tarihin en tartışmalı ve üzerine pek çok yorum yapılmış kitabı Hamlet'i bir edebi metin olarak inceliyor. Yazar hem tarihsel hem politik örüntüleri çözüyor. Kitapta kahraman olarak Hamlet'i ve Ophelia'nın erkek egemen top-lum tarafından delirtipilmesi inceleniyor.

YİTİK ÜLKE
Defne Suman
Doğan Kitap

Defne Suman uzun zamandır üzerinde çalıştığı kitabını yayınladı. Doğan Kitap etiketiyle çıkan 'Yitik Ülke' Suman'ın tabiriyle "Tek tohumdan bir tarlaya saç-lan" öyküler projesinin bir ürünü. Ya-zar, okuyucuya büyüme, kadın olmak, kalmak ve gitmek üzerine öyküler anlatıyor.

Haftanın çok satanları

Haftanın çok satanlar listesini D&R, idefix, hepsiburada, Remzi Kitabevi, Penguin Kitabevi, BKM Kitap ve Amazon Türkiye listelerinden yola çıkarak derledik.

Okçu'nun Yolu
Paulo Coelho

Var mısın?
Doğan Cüceloğlu

Balıkçı ve Oğlu
Zülfü Livaneli

Kayıp Tanrılar Ülkesi
Ahmet Ümit

Hayat Kaybettğin Yerden Başlar
Miraç Çağrı Aktaş

EFSUN
Selahattin Demirtaş
Dipnot Yayınları

Selahattin Demirtaş Leylan, Devran, Seher kitaplarının ardından Efsun ki-tabıyla okuyucuya buluşuyor. Çağdaş bir aşk hikayesi olarak da nitelendirilecek eser acının mizahla harman-ladığı bir kitap.

SOKAĞIN SESLERİ OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE SOKAK MÜZİĞİ
Sedat Anar
İletişim Yayınları

Sedat Anar 'Sokağın Sesleri' kitabı-yı Türkiye'de sokak müzisyenlerinin yaşamını, zorlu mücadelelerini, so-kakta başlayıp daha sonra albüm yapmaya kadar uzanan yaşam hikâyelerini okuyucuya buluşturuyor.

